

PL

PL

PL

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 29.3.2010
KOM(2010)95 wersja ostateczna

2010/0065 (COD)

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

**w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony
ofiar, uchylająca decyzję ramową 2002/629/WSiSW**

UZASADNIENIE

1. KONTEKST WNIOSKU

1.1. Podstawa i cele wniosku

Handel ludźmi uznawany jest za jedno z najpoważniejszych przestępstw na świecie, rażące naruszenie praw człowieka, współczesną formę niewolnictwa i nadzwyczaj zyskowny proceder dla organizacji przestępczych. Handlem ludźmi jest werbowanie, transfer lub odbieranie osób przy użyciu środków przymusu, podstęp lub nadużycia w celu wyzysku, w tym wykorzystywania seksualnego lub wyzysku w pracy, pracy przymusowej, przymusowej służby domowej lub innych form wyzysku, w tym w celu pobrania organów.

W związku z tym reakcja na handel ludźmi powinna być stanowcza i mieć na celu zarówno zapobieganie przestępstwom i ich ściganie, jak i ochronę pokrzywdzonych.

1.2. Kontekst ogólny

Szereg państw członkowskich należy do państwa do których trafia najwięcej ofiar handlu ludźmi z państw trzecich. Istnieją także dowody wskazujące, że handel prowadzony jest również w obrębie UE. Można zasadnie zakładać w oparciu o dostępne liczby, że każdego kilkaset tysięcy ludzi stanowiących ofiary handlu napływa do UE lub pada ofiarą handlu wewnętrznego w UE.

Główne źródło zjawiska handlu ludźmi stanowi zapewne trudna sytuacja socjalna ofiar. Wynika ona z czynników ekonomicznych i społecznych, takich jak bieda, dyskryminacja płciowa, konflikty zbrojne, przemoc domowa, dysfunkcyjność rodziny, oraz czynników indywidualnych, takich jak wiek, stan zdrowia czy niepełnosprawność. Ta trudna sytuacja jest wykorzystywana przez międzynarodowe sieci zorganizowanej przestępczości, które ułatwiają migrację takich osób, a następnie intensywnie je wyzyskują przy użyciu siły, gróźb, przymusu lub różnych form nadużyć, takich jak przymusowe „odpracowywanie długu”. Głównym motywem takich praktyk są znaczne zyski uzyskiwane dzięki nim. Inne czynniki napędzające ten proceder to popyt na usługi seksualne i tanią siłę roboczą.

1.3. Przepisy obowiązujące w dziedzinie, której dotyczy wniosek

Celem Konwencji o prawach dziecka ONZ przyjętej w 1989 r., jest ochrona dzieci przed wszelkimi formami wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych. Obowiązek ochrony dotyczy także zabezpieczenia przed wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych związanym z handlem ludźmi.

W 2000 r. ONZ przyjęła Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. Protokół był pierwszym kompleksowym międzynarodowym instrumentem prawnym zajmującym się kwestią handlu ludźmi. Do marca 2009 r. protokół ratyfikowały 24 państwa członkowskie UE, a pozostałe trzy podpisały go. Wspólnota Europejska podpisała i zatwierdziła protokół.

Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi stanowi kompleksowe, spójne ramy, obejmując swym zakresem kwestie zapobiegania, współpracy

między różnymi zainteresowanymi podmiotami, pomocy pokrzywdzonym i ich ochrony oraz zobowiązanie do kryminalizacji handlu ludźmi. Wdrożenie powyższych środków umożliwiłoby znaczną poprawę sytuacji. Konwencję ratyfikowało szesnaście państw członkowskich UE. Dziesięć kolejnych podpisało ją i prowadzi właśnie proces ratyfikacyjny.

Decyzja ramowa w sprawie zwalczania handlu ludźmi została przyjęta w dniu 19 lipca 2002 r. i stanowiła reakcję na powszechnie uznaną potrzebę zajęcia się poważnym przestępstwem kryminalnym, jakim jest handel ludźmi, na szczeblu UE. W maju 2006 r. Komisja przyjęła sprawozdanie na temat wdrożenia tej decyzji.

Dyrektywa 2004/81/WE przewiduje udzielenie pomocy i przyznanie prawa pobytu obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi. W 2010 r. Komisja przedstawi sprawozdanie z wdrażania dyrektywy 2004/81/WE i rozważy przyjęcie odpowiednich środków umożliwiających zwiększenie ochrony, jaką państwa członkowskie udzielają pokrzywdzonym.

1.4. Spójność z pozostałymi obszarami polityki i celami Unii

Zwalczanie wszelkich form przemocy uwarunkowanej płcią, w tym handlu ludźmi, stanowi integralną część zobowiązania przyjętego przez Komisję w Planie działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn¹. Zwalczanie procederu handlu dziećmi jest również celem określonym w strategii UE na rzecz praw dziecka². Cel, jakim jest zwalczanie handlu ludźmi i pomoc pokrzywdzonym, jest spójny z przepisami zawartymi w decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym³ i w dyrektywie Rady 2004/81/WE w sprawie dokumentu pobytowego⁴, która dotyczy zagadnień związanych z migracją i ma zastosowanie wyłącznie do obywateli państw trzecich. Wszystkie przepisy zawarte w niniejszej dyrektywie mają zastosowanie w zakresie, w jakim dana kwestia nie wchodzi w zakres zastosowania wyżej wymienionej dyrektywy. Cel dotyczący zwalczania handlu ludźmi jest również spójny z dyrektywą Rady 2004/80/WE odnoszącą się do kompensaty dla ofiar przestępstw, której celem jest ułatwienie ofiarom dostępu do kompensaty w sprawach transgranicznych⁵, i z decyzją ramową Rady 2008/841/WSiSW w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej⁶. Handel ludźmi jest przestępstwem wymienionym w wykazie przestępstw, które mogą skutkować przekazaniem na mocy europejskiego nakazu aresztowania zgodnie z decyzją ramową Rady 2002/584/WSiSW w sprawie europejskiego nakazu aresztowania⁷. Wymienione powyżej cele są w pełni zgodne z

¹ Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów – Plan działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2006-2010 - SEC(2006)275, COM(2006) 92.

² Komunikat Komisji – W kierunku strategii UE na rzecz praw dziecka SEC(2006) 888, SEC(2006) 889, COM(2006) 367.

³ Decyzja ramowa Rady z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (2001/220/WSiSW) (Dz.U. L 82 z dnia 22.3.2001, s.1).

⁴ Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami (Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 85).

⁵ Dyrektywa Rady 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. odnosząca się do kompensaty dla ofiar przestępstw (Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 15).

⁶ Decyzja ramowa Rady 2008/841/WSiSW w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej (Dz.U. L 300 z 11.11.2008, s. 42).

⁷ Decyzja ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. L 190 z 18.7. 2002 r.).

tymi instrumentami oraz z Konwencją Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, jak również mandatem Europolu i Eurojustu.

Wszelkie działania Unii w tej dziedzinie muszą być prowadzone z poszanowaniem podstawowych praw i pozostawać w zgodności z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (Karta UE) i Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC). Wdrażając prawo Unii, państwa członkowskie muszą postępować zgodnie z tymi prawami i zasadami.

Niniejszy wniosek został poddany dogłębnej analizie w celu dopilnowania, aby zawarte w nim przepisy były całkowicie zgodne z prawami podstawowymi, a w szczególności z zasadą poszanowania godności ludzkiej, zakazem tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, zakazem niewolnictwa i pracy przymusowej, prawami dziecka, prawem do wolności i bezpieczeństwa, wolnością wypowiedzi i informacji, ochroną danych osobowych, prawem do skutecznego środka ochrony prawnej i rzetelnego procesu sądowego, a także zasadami legalizmu oraz proporcjonalności przestępstw kryminalnych oraz kar.

Szczególną uwagę zwrócono na art. 5 ust. 3 Karty UE, który jednoznacznie zakazuje handlu ludźmi. Ponadto ze względu na fakt, że wiele osób pokrzywdzonych w wyniku handlu ludźmi to dzieci, znaczenie miał art. 24 Karty UE. Przepisy dotyczące ochrony pokrzywdzonych i udzielania im pomocy mają pozytywny wpływ na prawa podstawowe. Europejski Trybunał Praw Człowieka potwierdził prawo do ochrony przed niewolnictwem, pracą przymusową i zniewoleniem. Znaczenie ma także prawo pokrzywdzonego do dokładnego, bezstronnego, skutecznego i szybkiego dochodzenia, którego skuteczną realizację umożliwiłoby przyznanie pokrzywdzonemu większej roli w postępowaniu karnym.

Zwiększenie roli pokrzywdzonego w postępowaniu karnym może mieć także skutki negatywne, jeżeli zagrozi procesowym prawom oskarżonego, w szczególności w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego (art. 47 Karty UE) i prawa do obrony (art. 48 Karty UE). Europejski Trybunał Praw Człowieka ustalił jednak jasne zasady pozwalające pogodzić odnośne prawa oskarżonego i pokrzywdzonego. W związku z tym, dzięki starannemu opracowaniu tekstu legislacyjnego, zapewniona została pełna zgodność z prawem do obrony, co jest podstawą do odpowiedniego wdrażania decyzji przez państwa członkowskie.

W razie potrzeby należy odpowiednio wykorzystać dostępne na szczeblu Unii Europejskiej możliwości finansowego wsparcia wysiłków państw członkowskich na rzecz sprostania wymogom niniejszej dyrektywy.

2. KONSULTACJE Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI ORAZ OCENA SKUTKÓW

2.1. Konsultacje z zainteresowanymi stronami

2.1.1. Metody konsultacji, główne sektory objęte konsultacjami i ogólny profil respondentów

Na wniosek Rady, która zwróciła się do Komisji o ocenę realizacji planu UE⁸, w grudniu 2007 r. Komisja przesłała państwom członkowskim kwestionariusz. Odpowiedzi nadesłały 23

⁸ Plan UE dotyczący najlepszych praktyk, standardów i procedur zwalczania handlu ludźmi i zapobiegania mu (Dz.U. C 311 z 9.12.2005, s. 1).

państwa członkowskie oraz Norwegia. Wnioski zostały przedstawione w dokumencie roboczym Komisji, przyjętym dnia 17 października 2008 r.⁹.

W ramach przygotowań do opracowania oceny skutków zorganizowano trzy spotkania konsultacyjne. Grupa Ekspertów ds. Handlu Ludźmi zebrała się w dniach 2 i 3 października 2008 r. i po obszernych dyskusjach wydała pisemną opinię. Dnia 7 października 2008 r. odbyło się spotkanie konsultacyjne z ekspertami reprezentującymi różne środowiska, w tym przedstawicielami rządów, organów ścigania, organizacji pozarządowych, organizacji międzynarodowych i uniwersytetów. Uczestnicy spotkania zostali następnie poproszeni o przekazanie pisemnych komentarzy i wielu z nich to uczyniło. Spotkanie z przedstawicielami państw członkowskich odbyło się w dniu 17 października 2008 r.

2.1.2. Streszczenie odpowiedzi oraz sposób ich uwzględnienia

- W swojej pisemnej opinii Grupa Ekspertów ds. Handlu Ludźmi działająca w Komisji Europejskiej stwierdziła, że przewodnie zasady stanowią: potrzeba ustanowienia odpowiednich ram prawnych w każdym państwie; potrzeba nadania odpowiedniej rangi kwestii praw człowieka; potrzeba przyjęcia kompleksowego, skoordynowanego i zintegrowanego podejścia w celu połączenia strategii rządowych dotyczących handlu ludźmi ze strategiami w dziedzinie migracji; konieczność przestrzegania praw dziecka; potrzeba promowania badań nad zjawiskiem handlu ludźmi oraz monitorowania skutków strategii w zakresie zwalczania tego procederu.
- Wiele zainteresowanych podmiotów zgodziło się co do konieczności ustanowienia specyficznych przepisów ukierunkowanych na zwiększenie skuteczności prowadzonych dochodzeń i ścigania przestępstw. Powszechnie podkreślano też kluczowe znaczenie środków pomocy.
- Kwestia wprowadzenia szczególnego obowiązku penalizacji klientów świadomie korzystających z usług seksualnych osoby, która jest ofiarą handlu ludźmi, wzbudziła kontrowersje wśród zainteresowanych podmiotów. Szereg państw członkowskich zaznaczyło, że w żadnym przypadku zapis taki nie powinien być wiążący.

2.2. Gromadzenie i wykorzystanie wiedzy specjalistycznej

Nie zaistniała potrzeba skorzystania z pomocy ekspertów zewnętrznych.

2.3. Ocena skutków SEC(2009) 358 i streszczenie oceny skutków SEC(2009) 359

Rozważono szereg wariantów politycznych w związku z uprzednim wnioskiem dotyczącym decyzji ramowej z dnia 25 marca 2009 r. w celu skuteczniejszego zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego zjawiska oraz lepszej ochrony osób padających jego ofiarą.

- Wariant strategiczny nr 1: brak nowych działań ze strony UE

UE nie podjęłaby żadnych działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi, natomiast państwa członkowskie mogłyby kontynuować proces podpisywania i ratyfikowania Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi.

⁹ Ocena i monitorowanie realizacji planu UE dotyczącego najlepszych praktyk, standardów i procedur zwalczania handlu ludźmi i zapobiegania mu - COM (2008)657.

- Wariant działania nr 2: środki nielegislacyjne

Decyzja ramowa 2004/629/WSiSW nie zostałaby zmieniona. Mogłyby zostać wprowadzone środki nielegislacyjne w dziedzinach takich jak: programy wsparcia dla pokrzywdzonych, monitorowanie, środki prewencyjne w krajach przeznaczenia, środki prewencyjne w krajach pochodzenia, szkolenia oraz współpraca organów ścigania.

- Wariant strategiczny nr 3: nowe prawodawstwo w zakresie ścigania, pomocy dla pokrzywdzonych, zapobiegania i monitorowania

Przyjęty zostałby nowy akt ustawodawczy, inkorporujący przepisy obowiązującej obecnie decyzji ramowej oraz niektóre postanowienia konwencji Rady Europy, jak również dodatkowe elementy. Nowa decyzja ramowa zawierałaby w szczególności pewne przepisy z dziedziny prawa karnego materialnego, jurysdykcji i ścigania, praw pokrzywdzonych w postępowaniu karnym, pomocy dla pokrzywdzonych, szczególnych środków ochrony dzieci, a także w zakresie zapobiegania oraz monitorowania.

- Wariant strategiczny nr 4: nowe prawodawstwo (jak w wariantcie 3) + środki nielegislacyjne (jak w wariantcie 2)
- Zostałby przyjęty nowy akt ustawodawczy, inkorporujący obecną decyzję ramową z dodaniem nowych przepisów. Nowy akt ustawodawczy zostałby uzupełniony o środki nielegislacyjne, w szczególności środki określone w wariantcie 2.
- Po przeanalizowaniu skutków gospodarczych, społecznych i wpływu na prawa podstawowe, warianty 3 i 4 wydają się stanowić najlepsze podejście do problemu i powinny umożliwić pełne osiągnięcie ustalonych celów. Preferowanym wariantem jest wariant 4.
- Komisja przeprowadziła ocenę skutków mającą uzupełniać uprzedni wniosek dotyczący decyzji ramowej z dnia 25 marca 2009 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz w sprawie ochrony ofiar, która jest ważna, z odpowiednimi zmianami, również w odniesieniu do niniejszego wniosku dotyczącego dyrektywy. Ponieważ wniosek dotyczący dyrektywy, o którym mowa w niniejszym uzasadnieniu, jest, w zakresie treści, zasadniczo identyczny z uprzednim wnioskiem dotyczącym decyzji ramowej, można uznać, że wcześniej sporządzona ocena skutków pozostaje ważna także w odniesieniu do tego nowego wniosku. Sprawozdanie z oceny skutków dostępne jest pod poniższym adresem:

http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_carried_out/cia_2009_en.htm#jls.

3. ASPEKTY PRAWNE WNIOSKU

3.1. Krótki opis proponowanych działań

Dyrektywa, poza przepisami zaczerpniętymi z obecnej decyzji ramowej, zawierałaby następujące nowe elementy:

3.1.1. Przepisy prawa karnego materialnego

- Definicja;
- Okoliczności obciążające i kary;
- Niestosowanie kar wobec pokrzywdzonych.

3.1.2. Jurysdykcja i ściganie

- Szersza i bardziej wiążąca zasada jurysdykcji eksterytorialnej;
- Narzędzia dochodzeniowe.

3.1.3. Pomoc ofiarom i ich wspieranie

- Ustanowienie mechanizmów pozwalających na szybką identyfikację pokrzywdzonych i udzielenie im pomocy;

- Standardowy zakres pomocy obejmujący dostęp do niezbędnego leczenia, porad i pomocy psychologicznej;
- Specjalne środki w odniesieniu do dzieci.

3.1.4. Ochrona pokrzywdzonych w postępowaniu karnym

- Szczególne traktowanie mające zapobiec wtórnej wiktymizacji;
- Ochrona na podstawie oceny ryzyka;
- Doradztwo prawne i reprezentacja, w tym w celu dochodzenia odszkodowania.

3.1.5. Zapobieganie

- Działania mające na celu zmniejszenie popytu na usługi seksualne i tanią siłę roboczą;
- Szkolenia;
- Penalizacja klientów świadomie korzystających z usług osoby, która jest ofiarą handlu ludźmi.

3.1.6. Monitorowanie

- Powołanie krajowych sprawozdawców lub ustanowienie równoważnych mechanizmów

3.2. Wartość dodana wniosku w porównaniu z Konwencją Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi z 2005 r.

Niniejszy wniosek opiera się na konwencji Rady Europy; przyjęto w nim to samo kompleksowe podejście obejmujące zapobieganie, ściganie, ochronę pokrzywdzonych i monitorowanie. Ponadto główne elementy wniosku świadczące o jego wartości dodanej to:

- precyzyjny poziom kar dostosowany do wagi przestępstwa (art. 4);
- szerszej i bardziej wiążące stosowanie zasady jurysdykcji eksterytorialnej, zobowiązującej państwa członkowskie do ścigania obywateli i rezydentów, którzy dopuścili się przestępstwa handlu ludźmi poza terytorium państwa członkowskiego (art. 9);
- szerszy zakres przepisów dotyczących niestosowania kar wobec pokrzywdzonych za udział w działalności przestępczej, jeśli zastosowano wobec nich którykolwiek z nielegalnych środków stosowanych przez handlarzy (art. 6);
- wyższe standardy pomocy dla pokrzywdzonych, zwłaszcza w zakresie opieki medycznej (art. 10);
- szczególne środki ochrony dzieci będących ofiarami handlu ludźmi (art. 12-14);
- ponadto włączenie do unijnego dorobku prawnego przepisów o podobnej treści jest korzystne ze względu na silniejsze zobowiązania, jakie tworzy porządek prawny UE, tj. natychmiastowe wejście w życie i monitorowanie wdrażania.

3.3. Podstawa prawna

Artykuły 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

4. ZASADA POMOCNICZOŚCI

Cele wniosku nie mogą być osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie działające w pojedynkę z następujących względów.

Zwalczanie handlu ludźmi wymaga skoordynowanych wysiłków państw członkowskich, jak również współpracy na szczeblu międzynarodowym dla osiągnięcia wyznaczonych celów. Zróżnicowane traktowanie prawne w poszczególnych państwach członkowskich utrudnia koordynację działań i szkodzi międzynarodowej współpracy sądowej i w zakresie ścigania.

Cele przedstawione w niniejszym wniosku można zrealizować lepiej poprzez działania na szczeblu Unii Europejskiej z poniższych przyczyn.

Wniosek doprowadzi do zbliżenia materialnego prawa karnego i przepisów proceduralnych państw członkowskich w większym stopniu niż czyni to obecna decyzja ramowa. Będzie to miało pozytywny wpływ na międzynarodową współpracę sądową i w zakresie ścigania oraz ochronę pokrzywdzonych i udzielanie im wsparcia. Niniejszy wniosek jest zatem zgodny z zasadą pomocniczości.

5. ZASADA PROPORCJONALNOŚCI

Wniosek jest zgodny z zasadą proporcjonalności, ponieważ ogranicza się do minimum wymaganego dla osiągnięcia omawianych zamierzeń na szczeblu europejskim i nie wykracza poza to, co jest konieczne dla realizacji tego celu.

6. WYBÓR INSTRUMENTÓW

Proponowany instrument: dyrektywa.

W ramach zwalczania handlu ludźmi konieczne jest zbliżenie przepisów i regulacji karnych państw członkowskich, umożliwiające poprawę współpracy w sprawach karnych. Traktat wyraźnie przewiduje, że w takim celu można przyjąć jedynie dyrektywy.

7. WPLYW NA BUDŻET

Wniosek nie ma wpływu na budżet UE.

8. INFORMACJE DODATKOWE

8.1. Uchylenie obowiązującego prawodawstwa

Przyjęcie wniosku spowoduje uchylenie obowiązujących przepisów prawnych.

8.2. Zasięg terytorialny

Wniosek zostanie skierowany do państw członkowskich. Kwestia zastosowania dyrektywy będącej przedmiotem wniosku do Zjednoczonego Królestwa, Irlandii i Danii zostanie rozstrzygnięta zgodnie z postanowieniami protokołów (nr 21) i (nr 22) załączonych do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

**w sprawie zapobiegania handlu ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar,
uchylająca decyzję ramową 2002/629/WSiSW**

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹⁰,

uwzględniając opinię Komitetu Regionów¹¹,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Handel ludźmi jest poważnym przestępstwem, popełnianym często w ramach przestępczości zorganizowanej, i rażącym naruszeniem praw podstawowych, wyraźnie zakazanym przez Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej.
- (2) Unia Europejska zobowiązała się zapobiegać handlowi ludźmi i zwalczać ten proceder oraz chronić prawa osób będących ofiarami handlu. W tym celu przyjęto decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi¹² oraz plan UE dotyczący najlepszych praktyk, standardów i procedur zwalczania handlu ludźmi i zapobiegania mu (2005/C 311/01)¹³. Równocześnie UE prowadzi działania w państwach trzecich, z których pochodzą ofiary, lub przez które odbywa się transfer ofiar, dążąc w szczególności do zwiększenia świadomości, ograniczenia podatności, wspierania ofiar i pomagania im, przeciwdziałania czynnikom stojącym u źródeł handlu oraz wspierania państw w stworzeniu właściwych przepisów w dziedzinie zwalczania tego procederu. Ponadto koordynacja ścigania przypadków handlu ludźmi zostanie ułatwiona dzięki przyjęciu decyzji

¹⁰ Dz.U. C [...] z [...], s. [...].

¹¹ Dz.U. C [...] z [...], s. [...].

¹² Dz.U. L 203 z 1.8.2002, s. 1.

¹³ Dz.U. C 311 z 9.12.2005, s. 1.

ramowej Rady 2009/948/WSiSW w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów¹⁴.

- (3) W niniejszej dyrektywie przyjęto zintegrowane i kompleksowe podejście do kwestii walki z handlem ludźmi. Główne cele niniejszej dyrektywy to bardziej rygorystyczne zapobieganie i ściganie oraz ochrona praw pokrzywdzonych. Dzieci są bardziej bezbronne i dlatego istnieje większe ryzyko, iż padną ofiarą handlu ludźmi. Stosując przepisy niniejszej dyrektywy, należy w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją o prawach dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych¹⁵.
- (4) Protokół Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2000 r. o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej¹⁶ oraz Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi z 2005 r.¹⁷ to zasadnicze elementy procesu zacieśniania współpracy międzynarodowej na rzecz zwalczania handlu ludźmi.
- (5) W odpowiedzi na niedawne zmiany w obrębie zjawiska handlu ludźmi, w niniejszej dyrektywie przyjęto szerszą koncepcję tego procederu w stosunku do decyzji ramowej 2002/629/WSiSW, dlatego też obejmuje ona dodatkowe formy wyzysku. W kontekście niniejszej dyrektywy zmuszanie do żebrania należy rozumieć jako formę przymusowej pracy lub usług, zdefiniowanych w konwencji MOP nr 29 dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z dnia 29 czerwca 1930 r. Wyzyskiwanie żebractwa wchodzi zatem w zakres definicji handlu ludźmi wyłącznie w tych przypadkach, w których występują wszystkie elementy zjawiska przymusowej pracy lub usług. W świetle właściwego orzecznictwa, należy każdorazowo indywidualnie rozpatrzyć, czy ewentualna zgoda na świadczenie danej usługi jest ważna/obowiązująca. Natomiast w przypadku dziecka, taka zgoda nie powinna być nigdy uznawana za ważną. Termin „wyzyskiwanie działalności przestępczej” należy rozumieć jako wykorzystywanie osoby do popełnienia, między innymi, kradzieży kieszonkowej, kradzieży sklepowej oraz innych podobnych działań, podlegających karom i przynoszących zyski finansowe. Definicja obejmuje także handel ludźmi w celu pobrania organów, który może być powiązany z handlem organami i stanowi poważne naruszenie godności ludzkiej i integralności fizycznej.
- (6) Wysokość kar w niniejszej dyrektywie odzwierciedla rosnące zaniepokojenie państw członkowskich nasileniem handlu ludźmi. Uwzględniając wagę tego przestępstwa, niniejsza dyrektywa służy zapewnieniu dalszej harmonizacji oraz zwiększenia wysokości kar w UE. Jeżeli przestępstwo zostało popełnione w określonych okolicznościach, na przykład wobec szczególnie bezbronnej ofiary, kara powinna być

¹⁴ Dz.U. L 328 z 15.12.2009, s. 42.

¹⁵ Konwencja o prawach dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych, przyjęta i otwarta do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia na mocy rezolucji Zgromadzenia Ogólnego nr 44/25 z dnia 20 listopada 1989 r.

¹⁶ Protokół Organizacji Narodów Zjednoczonych o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, sporządzony w Palermo, w 2000 r.

¹⁷ Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r., Rada Europy, Europe Treaty Series nr 197.

surowsza. W kontekście niniejszej dyrektywy, kategoria osób szczególnie bezbronnych powinna obejmować co najmniej wszystkie dzieci, a także dorosłych szczególnie bezbronnych ze względu na ciążę, warunki zdrowotne lub niepełnosprawność w momencie popełnienia przestępstwa. Jeżeli przestępstwo jest szczególnie naganne, np. gdy prowadziło do zagrożenia życia ofiary lub wiązało się z użyciem poważnej przemocy albo wyrządziło szczególnie poważne szkody ofierze, powinno to znaleźć odzwierciedlenie w szczególnie surowej karze. W przypadkach, w których, na mocy niniejszej dyrektywy następuje odniesienie do wydania osoby, należy je rozumieć zgodnie z decyzją ramową Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi¹⁸.

- (7) Ofiary handlu ludźmi należy, zgodnie z podstawowymi zasadami systemów prawnych właściwych państw członkowskich, chronić przed ściganiem oraz karaniem za działania przestępcze, takie jak korzystanie z fałszywych dokumentów, oraz przestępstwa w świetle przepisów dotyczących prostytucji oraz imigracji, które osoby te zmuszone były popełnić w bezpośredniej konsekwencji tego, że padły ofiarą handlu ludźmi. Ochrona ta ma na celu zagwarantowanie ofiarom praw człowieka, zapobieżenie dalszej wiktymizacji oraz zachęcenie ich do świadczenia w postępowaniu karnym przeciwko sprawcom. Gwarancja ta nie wyklucza ścigania lub karania za przestępstwa, których dana osoba była z własnej woli sprawcą lub uczestnikiem.
- (8) Aby zagwarantować skuteczne dochodzenie i ściganie przestępstw związanych z handlem ludźmi, wszczęcie postępowania nie powinno zależeć od złożenia zawiadomienia lub oskarżenia przez pokrzywdzonego. Ściganie powinno być możliwe także przez wystarczający okres po dniu, w którym pokrzywdzony osiągnął pełnoletniość. Funkcjonariusze organów ścigania i oskarżyciele powinni być odpowiednio przeszkoleni, także w celu poprawy międzynarodowej współpracy sądowej i w zakresie ścigania. Osoby odpowiedzialne za dochodzenie i ściganie takich przestępstw powinny także mieć dostęp do narzędzi dochodzeniowych używanych w przypadku przestępczości zorganizowanej oraz innych poważnych przestępstw, takich jak podsłuch, niejawna inwigilacja, w tym inwigilacja elektroniczna, monitorowanie rachunków bankowych oraz inne dochodzenia finansowe.
- (9) W celu zagwarantowania skutecznego ścigania międzynarodowych grup przestępczych, których centrum działalności znajduje się w państwie członkowskim, i które prowadzą handel ludźmi w państwach trzecich, należy ustanowić jurysdykcję w odniesieniu do przestępstwa w postaci handlu ludźmi w przypadku, gdy sprawca jest obywatelem państwa członkowskiego lub posiada w nim miejsce zwykłego pobytu, a przestępstwo zostało popełnione poza terytorium tego państwa. Podobnie jurysdykcja powinna zostać ustanowiona również w przypadku, w którym ofiara jest obywatelem państwa członkowskiego lub posiada w nim miejsce zwykłego pobytu, albo w sytuacji gdy przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na terytorium państwa członkowskiego, a popełniono je poza terytorium tego państwa.
- (10) Podczas gdy dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami

¹⁸

Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1.

handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami¹⁹ przewiduje wydanie dokumentu pobytowego ofiarom handlu ludźmi będącymi obywatelami państw trzecich, a dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich²⁰ reguluje wykonywanie prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich przez obywateli Unii i ich rodzin, w tym ochronę przed wydaleniem – niniejsza dyrektywa ustanawia szczególne środki ochrony wszystkich ofiar handlu ludźmi. W związku z tym niniejsza dyrektywa nie dotyczy warunków ich pobytu na terytorium państw członkowskich.

- (11) Ofiary handlu ludźmi powinny móc skutecznie wykonywać przysługujące im prawa. W związku z tym należy zapewnić im wsparcie i pomoc przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu. Aby wsparcie i pomoc były skuteczne, należy zadbać o to, by osoba pokrzywdzona w sposób świadomy i dobrowolny akceptowała je, np. zgodziła się na czynności służące wykryciu chorób lub inne zasadnicze środki wsparcia. Udzielone wsparcie i pomoc powinny obejmować co najmniej minimalny zestaw środków niezbędnych do tego, by osoba pokrzywdzona odzyskała siły i uciekła swoim prześladowcom. Praktyczna realizacja takich środków powinna, w oparciu o indywidualną ocenę przeprowadzoną zgodnie z procedurami krajowymi, uwzględniać warunki i potrzeby danej osoby. Osobie takiej trzeba zapewnić wsparcie i pomoc, jak tylko pojawią się oznaki, że mogła ona paść ofiarą handlu ludźmi, niezależnie od tego, czy godzi się ona występować w roli świadka. Pomoc powinna być udzielana bezwarunkowo, przynajmniej do czasu, gdy właściwe organy podejmą ostateczną decyzję w odniesieniu do okresu do namysłu i dokumentu pobytowego, lub w inny sposób uznają daną osobą za ofiarę handlu ludźmi. Jeżeli po zakończeniu procesu identyfikacji lub upływie okresu do namysłu zostanie przyjęte, że dana osoba nie kwalifikuje się do uzyskania dokumentu pobytowego ani nie ma innej podstawy do legalnego pobytu w danym państwie członkowskim, państwo to nie jest zobowiązane do dalszego pomagania tej osobie i wspierania jej na podstawie niniejszej dyrektywy. W razie potrzeby należy w dalszym ciągu udzielać wsparcia i pomocy przez odpowiedni okres po zakończeniu postępowania karnego, np. gdy trwa leczenie poważnych fizycznych lub psychologicznych skutków przestępstwa, lub też jeżeli ofierze grozi niebezpieczeństwo z powodu zeznań złożonych w postępowaniu karnym.
- (12) Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym²¹ ustanawia pakiet praw pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w tym prawo do ochrony i kompensaty. Ofiary handlu ludźmi powinny dodatkowo otrzymać dostęp do doradztwa i zastępstwa prawnego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. Doradztwo prawne ma umożliwić ofiarom uzyskanie rozeznania w ich sytuacji oraz informacji o różnych dostępnych możliwościach. Doradztwo i zastępstwo prawne powinno być zapewniane bezpłatnie, przynajmniej wtedy, gdy ofiara nie posiada wystarczających zasobów finansowych, w trybie zgodnym z procedurami wewnętrznymi państwa członkowskiego. Trudno

¹⁹ Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 19.

²⁰ Dz.U. L 158 z 30.4.2004, s. 77.

²¹ Dz.U. L 82 z 22.3.2001, s. 1.

zakładać w szczególności, że dzieci będące ofiarami handlu ludźmi będą posiadać takie zasoby, dlatego doradztwo i zastępstwo prawne byłyby dla nich w praktyce bezpłatne. W dodatku, na podstawie indywidualnej oceny ryzyka przeprowadzonej zgodnie z procedurami krajowymi, ofiary należy chronić przed zemstą, zastraszaniem oraz ryzykiem ponownego włączenia w obieg handlu.

- (13) Ofiary handlu ludźmi, które ucierpiały już wskutek nadużyć i upokarzającego traktowania zwykle związanych z handlem ludźmi, takich jak wykorzystywanie seksualne, zgwałcenie, niewolnicza służba lub pobranie organów, należy chronić przed powtórnią wiktymizacją i dalszymi traumatycznymi przeżyciami podczas postępowania karnego. W tym celu ofiarom handlu podczas dochodzenia i postępowania karnego zapewnić traktowanie odpowiadające ich indywidualnym potrzebom. Oceniając indywidualne potrzeby, należy uwzględnić takie okoliczności jak wiek, ciąża, stan zdrowia, niepełnosprawność i inne osobiste uwarunkowania, jak również fizyczne i psychologiczne konsekwencje działalności przestępczej, której poddana została ofiara. Decyzja o leczeniu i jego trybie powinna być podejmowana na podstawie przesłanek określonych w prawodawstwie krajowym, reguł dotyczących swobody uznania sędziego, praktyki i wytycznych, stosownie do okoliczności danego przypadku.
- (14) Państwa członkowskie powinny dodatkowo zagwarantować dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, obok środków dostępnych wszystkim ofiarom tego procederu, szczególną pomoc, wsparcie i środki ochronne. Środki te powinny być zapewnione w sposób najlepiej zabezpieczający interesy dziecka i zgodnie z Konwencją o prawach dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych. Jeżeli nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu, a istnieją powody by sądzić, że ma ona mniej niż 18 lat, należy założyć, że jest ona dzieckiem i udzielić jej niezwłocznie pomocy, wsparcia i ochrony. Środki wspierania i pomocy udzielane dzieciom będącym ofiarom handlu ludźmi powinny koncentrować się na ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji oraz znalezieniu dla nich trwałego rozwiązania. Dzieci te należy jak najszybciej przywrócić społeczeństwu, dlatego środki te muszą obejmować prawo dostępu do kształcenia. Biorąc pod uwagę szczególną wrażliwość dzieci będących ofiarami handlu, należy zapewnić dodatkowe środki ochronne podczas przesłuchań stanowiących element dochodzenia i postępowania karnego.
- (15) Państwa członkowskie powinny ustanowić lub udoskonalić strategię na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi, w tym środki mające na celu osłabienie popytu prowadzącego do jakichkolwiek form wykorzystywania oraz prowadzić badania, rozpowszechniać informacje, podnosić świadomość i kształcić, zmniejszając tym samym ryzyko, że ludzie będą stawać się ofiarami handlu. Realizując takie inicjatywy, państwa członkowskie powinny przyjąć podejście uwzględniające kwestie związane z płcią i prawa dziecka. Każdy urzędnik, który przypuszczalnie będzie miał kontakt z ofiarami lub potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi powinien zostać odpowiednio wyszkolony, by umiał identyfikować takie ofiary i postępować z nimi. Ten obowiązek szkolenia dotyczyłby w szczególności funkcjonariuszy policji i straży granicznej, inspektorów pracy, personelu służby zdrowia oraz pracowników konsularnych; może jednak, w zależności od lokalnych uwarunkowań, dotyczyć również innych grup urzędników publicznych, którzy przypuszczalnie zetkną się z ofiarami handlu w swojej pracy.

- (16) Dyrektywa 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidująca minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich²² przewiduje kary dla pracodawców zatrudniających obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium UE, którzy to pracodawcy, mimo że nie zostali oskarżeni o handel ludźmi ani skazani za taki czyn, korzystają z pracy lub usług danej osoby, mając świadomość, że jest ona ofiarą takiego handlu. Państwa członkowskie powinny dodatkowo rozważyć możliwość nakładania kar na osoby, które korzystają z jakichkolwiek usług świadczonych przez ofiarę handlu, mając świadomość, że jest ona ofiarą tego procederu. Taka rozszerzona kryminalizacja mogłaby obejmować pracodawców obywateli państw trzecich legalnie przebywających na terytorium UE i obywateli UE, jak również nabywców usług seksualnych, świadczonych przez jakąkolwiek osobę będącą ofiarą handlu, niezależnie od obywatelstwa.
- (17) Państwa członkowskie powinny ustanowić krajowe systemy monitorowania, takie jak sprawozdawcy krajowi lub równoważne mechanizmy, w sposób jaki uznają za właściwy, zgodnie z ich wewnętrzną organizacją i uwzględniając potrzebę posiadania minimalnej struktury o określonych zadaniach, które obejmują: ocenę tendencji w zakresie handlu ludźmi, rezultatów działań podjętych w celu zwalczania tego procederu oraz składanie regularnych sprawozdań właściwym organom krajowym.
- (18) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, jakim jest walka z handlem ludźmi, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie działające samodzielnie i, ze względu na rozmiary lub skutki tego działania, możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Unii, ta ostatnia może przyjąć środki zgodne z zasadą pomocniczości, o której mowa w art. 3 i 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tym drugim artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza zakres niezbędny do osiągnięcia tego celu.
- (19) Niniejsza dyrektywa respektuje prawa podstawowe i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, a zwłaszcza: zasadami godności ludzkiej, zakazem niewolnictwa i pracy przymusowej oraz handlu ludźmi, zakazem tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, prawami dziecka, prawem do wolności i bezpieczeństwa, prawem do wolności wypowiedzi i informacji, prawami do ochrony danych osobowych, prawem do skutecznego środka ochrony prawnej i rzetelnego procesu oraz zasadami legalizmu i proporcjonalności przestępstw i kar. W szczególności niniejsza dyrektywa zmierza do zagwarantowania pełnego poszanowania tych praw i zasad oraz musi być odpowiednio do tego wdrożona.
- (20) [Zgodnie z art. 1, 2, 3 i 4 protokołu (nr 21) w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości załączonego do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Zjednoczone Królestwo i Irlandia notyfikowały życzenie uczestniczenia w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy] LUB [Bez uszczerbku dla art. 4 protokołu (nr 21) w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości załączonego do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Zjednoczone Królestwo i Irlandia nie będą

²² Dz.U. L 126 z 30.6.2009, s. 24.

uczestniczyć w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie będzie ona ich wiązać ani mieć do nich zastosowania]. Zgodnie z art.1 i 2 Protokołu (nr 22) w sprawie stanowiska Danii załączonego do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, nie jest nią związana ani nie ma ona do niej zastosowania.

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1 **Przedmiot**

Niniejsza dyrektywa ma na celu ustanowienie minimalnych reguł dotyczących określania przestępstw kryminalnych i sankcji w obszarze handlu ludźmi. Zmierza ona również do wprowadzenia wspólnych przepisów w celu lepszego zapobiegania temu przestępstwu i ochrony jego ofiar.

Artykuł 2 **Przestępstwa dotyczące handlu ludźmi**

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania karalności następujących czynów umyślnych:

werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub odbieranie osób, w tym wymiana lub przekazanie kontroli nad daną osobą, z zastosowaniem groźby lub przemocy, bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępu, nadużyciem uprawnień lub wykorzystaniem trudnego położenia, lub też wręczeniem lub przyjęciem płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wyzysku.
2. Za bezbronną uważa się osobę, która nie ma realnej lub możliwej do zaakceptowania alternatywy innej niż poddanie się danemu nadużyciu.
3. Wyzysk obejmuje, co najmniej, wyzyskiwanie prostytucji innych osób lub inne formy wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, wyzyskiwanie działalności przestępczej lub pobranie organów.
4. Zgoda ofiary handlu ludźmi na wyzysk, zamierzony lub rzeczywisty, nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którymkolwiek ze środków określonych w ust. 1.
5. Jeśli zachowanie określone w ust. 1 dotyczy dziecka, jest ono karalnym przestępstwem handlu ludźmi, nawet jeśli nie posłużono się żadnym ze środków wymienionych w ust. 1.
6. Do celów niniejszej decyzji ramowej „dziecko” oznacza osobę poniżej 18 roku życia.

Artykuł 3
Podżeganie, pomocnictwo, usiłowanie

Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania karalności podżegania do przestępstwa, o którym mowa w art. 2, pomocnictwa w nim i usiłowania jego popełnienia.

Artykuł 4
Kary

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało karze, której górna granica wynosi co najmniej pięć lat pozbawienia wolności.
2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało karze, której górna granica wynosi co najmniej dziesięć lat pozbawienia wolności, jeżeli przestępstwo popełniono w dowolnej z następujących okoliczności:
 - a) sprawcą był urzędnik publiczny w trakcie wykonywania swoich obowiązków;
 - b) przestępstwo zostało popełnione przeciwko ofierze uznawanej za szczególnie bezbronną, co, w kontekście niniejszej dyrektywy, obejmuje co najmniej dzieci oraz dorosłych, których szczególna bezbronność wynika z ciąży, warunków zdrowotnych lub niepełnosprawności;
 - c) przestępstwo zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej w rozumieniu decyzji ramowej 2008/841/WSiSW²³;
 - d) przestępstwo, poprzez umyślne działanie lub rażące niedbalstwo, naraziło życie pokrzywdzonego; lub
 - e) przestępstwo zostało popełnione z użyciem poważnej przemocy lub wyrządziło pokrzywdzonemu szczególnie dotkliwą szkodę.
3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by przestępstwo, o którym mowa w art. 3, podlegało skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym karom, mogącym pociągać za sobą wydanie sprawcy.

Artykuł 5
Odpowiedzialność osób prawnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by osoby prawne mogły zostać pociągnięte do odpowiedzialności za przestępstwo, o którym mowa w art. 2 i 3, popełnione na ich korzyść przez osobę działającą indywidualnie lub jako członek organu danej osoby prawnej i pełniącą rolę kierowniczą w tej osobie prawnej w oparciu o:

²³ Dz.U. L 300 z 11.11.2008, s. 42.

- a) prawo reprezentowania danej osoby prawnej, lub
 - b) uprawnienie do podejmowania decyzji w imieniu danej osoby prawnej, lub
 - c) uprawnienie do wykonywania kontroli wewnętrznej w danej osobie prawnej.
2. Państwa członkowskie gwarantują także, by osoba prawna mogła zostać pociągnięta do odpowiedzialności w przypadku, gdy brak nadzoru lub kontroli ze strony osoby, o której mowa w ust. 1, umożliwił popełnienie na korzyść tej osoby prawnej, przez osobę jej podlegającą, przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.
3. Odpowiedzialność osoby prawnej na mocy ust. 1 i 2 nie wyklucza możliwości wszczęcia postępowania karnego przeciwko osobom fizycznym będącym sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, podżegającym do tych przestępstw lub pomagającym w ich popełnieniu.
4. Do celów niniejszej dyrektywy, „osoba prawna” oznacza każdy podmiot posiadający osobowość prawną na mocy prawa właściwego, z wyjątkiem państw i podmiotów prawa publicznego wykonujących władzę publiczną oraz publicznych organizacji międzynarodowych.

Artykuł 6

Sankcje dla osób prawnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by osoba prawna pociągnięta do odpowiedzialności na mocy art. 5 ust. 1 i 2 podlegała skutecznym, proporcjonalnym i odstrasżającym sankcjom, obejmującym grzywny o charakterze kryminalnym lub inne, oraz mogącym obejmować inne sankcje, takie jak:
- a) pozbawienie prawa do korzystania ze świadczeń publicznych lub pomocy publicznej;
 - b) czasowy lub stały zakaz prowadzenia działalności gospodarczej;
 - c) umieszczenie pod nadzorem sądowym;
 - d) likwidacja sądowa;
 - e) czasowe lub stałe zamknięcie zakładów, które były wykorzystywane w celu popełnienia przestępstwa.

Artykuł 7

Nieściganie pokrzywdzonych i niestosowanie wobec nich sankcji

Państwa członkowskie, zgodnie z podstawowymi zasadami swoich systemów prawnych, przewidują możliwość nieścigania lub nienakładania kar na ofiar handlu ludźmi za ich udział w działalności przestępczej, do której zostali zmuszeni w bezpośredniej konsekwencji stania się ofiarą czynów, o których mowa w art. 2

Artykuł 8
Dochodzenie i ściganie

1. Państwa członkowskie gwarantują, by dochodzenie i ściganie przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, nie były uzależnione od złożenia zawiadomienia lub oskarżenia przez pokrzywdzonego, oraz by postępowanie karne mogło być kontynuowane, nawet jeśli pokrzywdzony wycofa swoje zeznania.
2. Państwa członkowskie podejmują środki umożliwiające ściganie przestępstwa, o którym mowa w art. 2 i 3 przez wystarczający okres po dniu, w którym pokrzywdzony osiągnął pełnoletność.
3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania odpowiedniego wyszkolenia osób, jednostek i służb odpowiedzialnych za dochodzenie lub ściganie przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.
4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania osobom, jednostkom i służbom odpowiedzialnym za dochodzenie lub ściganie przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, dostępu do skutecznych narzędzi dochodzeniowych, takich jak te wykorzystywane w sprawach związanych z przestępczością zorganizowaną lub innym poważnym rodzajem przestępczości.

Artykuł 9
Jurysdykcja

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustanowienia swojej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstwa, o którym mowa w art. 2 i 3, w przypadku gdy:
 - a) przestępstwo zostało popełnione w całości lub w części na jego terytorium; lub
 - b) sprawca jest obywatelem tego państwa lub ma miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium; lub
 - c) przestępstwo zostało popełnione wobec obywatela tego państwa lub osoby mającej miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium; lub
 - d) przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej swoją siedzibę na terytorium tego państwa członkowskiego.
2. Państwo członkowskie może zdecydować, że nie będzie stosowało norm jurysdykcyjnych określonych w ust. 1 lit. c) i d) lub będzie je stosowało tylko w szczególnych przypadkach lub okolicznościach, jeżeli przestępstwo zostało popełnione poza jego terytorium.
3. W odniesieniu do ust. 1 lit. b), w przypadku ścigania przestępstwa, o którym mowa w art. 2 i 3, popełnionego poza terytorium danego państwa członkowskiego, państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by ustanowienie jego jurysdykcji nie było zależne od warunku:

- a) że dane czyny stanowią przestępstwo kryminalne w miejscu ich popełnienia; lub
 - b) że ściganie może zostać rozpoczęte jedynie w następstwie zawiadomienia złożonego przez pokrzywdzonego w miejscu, w którym przestępstwo zostało popełnione, lub zawiadomienia o przestępstwie przez państwo, w którym zostało ono popełnione.
4. Państwa członkowskie informują odpowiednio Komisję w przypadku, gdy podejmą decyzję o stosowaniu ust. 2, wskazując w stosownych przypadkach szczególne przypadki lub okoliczności, do których decyzja ta ma zastosowanie.

Artykuł 10

Wsparcie i pomoc dla ofiar handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by pokrzywdzonym udzielono wsparcia i pomocy przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i po jego zakończeniu, aby umożliwić im skorzystanie z praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym oraz w niniejszej dyrektywie.
2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by osoby otrzymywały wsparcie i pomoc, gdy tylko właściwe organy uzyskają informacje wskazujące, że mogły one paść ofiarą przestępstwa, o którym mowa w art. 2 i 3.
3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by udzielenie wsparcia i pomocy pokrzywdzonemu nie było zależne od jego gotowości do występowania w roli świadka .
4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustanowienia odpowiednich mechanizmów służących wczesnej identyfikacji pokrzywdzonych i udzieleniu im wsparcia i pomocy, we współpracy z właściwymi organizacjami pomocowymi.
5. Środki wsparcia i pomocy, o których mowa w ust. 2, udzielane są za świadomą i dobrowolną zgodą pokrzywdzonego i obejmują co najmniej zapewnienie warunków życia gwarantujących utrzymanie, w formie takich świadczeń jak odpowiednie i bezpieczne zakwaterowanie i pomoc materialna, jak również opieka medyczna, w tym pomoc psychologiczna, doradztwo i informacje w zrozumiałym dla pokrzywdzonego języku, w odpowiednich przypadkach usługi tłumaczeniowe oraz dostęp dzieci do kształcenia. Państwa członkowskie otaczają opieką pokrzywdzonych o szczególnych potrzebach.

Artykuł 11

Ochrona ofiar handlu ludźmi podczas dochodzenia i postępowania karnego

1. Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, obowiązują dodatkowo do praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi dostęp do bezpłatnego doradztwa i zastępstwa prawnego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. Zastępstwo prawne jest bezpłatne, jeżeli ofiara nie posiada wystarczających zasobów finansowych. Niniejszy ustęp pozostaje bez uszczerbku dla stosowania art. 14 ust. 2, jeśli pokrzywdzonym jest dziecko.
3. Bez uszczerbku dla prawa do obrony, państwa członkowskie dopuszczają by, w odpowiednich przypadkach i jeżeli jest to zgodne z podstawowymi zasadami ich systemu prawnego, tożsamość ofiary handlu ludźmi występującej w roli świadka nie była ujawniania.
4. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi otrzymały, w odpowiednich przypadkach, odpowiednią ochronę na podstawie indywidualnej oceny ryzyka, w tym poprzez dostęp do programów ochrony świadków lub innych podobnych środków, zgodnie z podstawami określonymi w krajowym prawodawstwie lub procedurach.
5. Bez uszczerbku dla prawa do obrony i zgodnie z dokonaną przez właściwe organy indywidualną oceną okoliczności osobistych pokrzywdzonego, państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi szczególne traktowanie służące zapobieżeniu wtórnej wiktymizacji, poprzez unikanie, w możliwym zakresie i zgodnie z podstawami określonymi w prawodawstwie krajowym, jak również z regułami dotyczącymi swobody uznania sędziego, praktyką lub wytycznymi:
 - a) zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie dochodzenia, ścigania i postępowania sądowego.
 - b) kontaktu wzrokowego pokrzywdzonego ze sprawcami, w tym w trakcie składania zeznań, także podczas przesłuchań i przesłuchań krzyżowych, dzięki zastosowaniu odpowiednich środków, w tym odpowiednich technologii komunikacyjnych;
 - c) składania zeznań na posiedzeniach jawnych;
 - d) zbędnych pytań dotyczących życia prywatnego.

Artykuł 12

Przepisy ogólne dotyczące środków pomocy i wsparcia oraz środków ochronnych dla dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi udziela się pomocy, wsparcia i ochrony, mając na względzie najlepsze zabezpieczenie ich interesów.
2. Państwa członkowskie zapewniają, by, w przypadku gdy nie ma pewności co do wieku osoby, będącej ofiarą handlu ludźmi, a istnieją powody, aby sądzić, że osoba ta jest dzieckiem, przyjmowane było założenie, że dana osoba jest dzieckiem, tak by można była niezwłocznie zapewnić jej dostęp do pomocy, wsparcia i ochrony zgodnie z art. 13 i 14.

Artykuł 13

Pomoc i wsparcie dla dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, w perspektywie krótko- i długoterminowej, w celu ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji, podejmowane były po przeprowadzeniu indywidualnej oceny szczególnych okoliczności każdego pokrzywdzonego dziecka, przy należyтым uwzględnieniu jego opinii, potrzeb i trosk.
2. Państwa członkowskie podejmują, stosownie do sytuacji i możliwości, środki służące zapewnieniu pomocy i wsparcia rodzinie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli jego rodzina przebywa na terytorium danego państwa członkowskiego. W szczególności, państwa członkowskie, stosownie do sytuacji i możliwości, stosują w odniesieniu do tej rodziny art. 4 decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW.
3. Niniejszy artykuł obowiązuje dodatkowo do art. 10.

Artykuł 14

Ochrona dzieci będących ofiarami handlu ludźmi podczas dochodzenia i postępowania karnego

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by podczas dochodzenia i postępowania karnego organy sądowe wyznaczyły specjalnego przedstawiciela dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli, z mocy prawa krajowego, osoby, którym przysługuje odpowiedzialność rodzicielska, nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a danym dzieckiem, lub jeżeli dziecko nie ma opieki albo jest odłączone od rodziny.
2. Państwa członkowskie zapewniają dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi dostęp do bezpłatnego doradztwa i zastępstwa prawnego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania.
3. Bez uszczerbku dla prawa do obrony państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by w postępowaniu karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3:
 - a) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się bez nieuzasadnionej zwłoki po zgłoszeniu faktów właściwym organom;
 - b) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie zaprojektowanych lub przystosowanych do tego celu;
 - c) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi prowadzone były, w razie potrzeby, przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu;
 - d) wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi prowadziła, tam gdzie to możliwe i właściwe, ta sama osoba;

- e) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to ściśle niezbędne do celów postępowania karnego;
 - f) dziecku będącemu ofiarą handlu ludźmi mógł towarzyszyć jego przedstawiciel prawny lub, w odpowiednich przypadkach, wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto umotywowanej decyzji o wykluczeniu takiej osoby.
4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by w trakcie dochodzenia karnego dotyczącego przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, lub, w odpowiednich przypadkach, dziecka występującego jako świadek, mogły być utrwalane audiowizualnie i by te utrwalone audiowizualnie przesłuchania mogły zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu przed sądem karnym, zgodnie z regułami przewidzianymi w jego prawie krajowym.
5. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by w postępowaniu przed sądem karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, możliwe było zarządzenie, że:
- a) rozprawa odbędzie się bez udziału publiczności;
 - b) dziecko będące ofiarą handlu ludźmi może zostać przesłuchane w sądzie nie będąc w nim obecne, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych.
6. Przepisy ust. 1, 3, 4 i 5 obowiązują dodatkowo do art. 11.

Artykuł 15 **Zapobieganie**

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ograniczenia popytu sprzyjającego wszelkim formom wyzysku związanym z handlem ludźmi.
2. Państwa członkowskie podejmują, w odpowiednich przypadkach we współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, odpowiednie działania, takie jak kampanie informacyjne i uświadamiające, programy badawcze i edukacyjne służące podniesieniu świadomości i ograniczeniu ryzyka, że ludzie – a w szczególności dzieci – będą padać ofiarą handlu ludźmi..
3. Państwa członkowskie wspierają regularne szkolenia dla urzędników, którzy przypuszczalnie będą mieć kontakt z ofiarami i potencjalnymi ofiarami, w tym funkcjonariuszy policji działających na pierwszej linii, strażników granicznych, inspektorów pracy, personelu opieki zdrowotnej i personelu konsularnego; szkolenia te mają umożliwić im identyfikację ofiar i potencjalnych ofiar handlu ludźmi oraz właściwe postępowanie z nimi.
4. Państwa członkowskie analizują podjęcie środków podjęcie środków zmierzających do uznania za przestępstwo czynów polegających na korzystaniu z usług stanowiących formę wyzysku, o których mowa w art. 2, w świadomości, że dana osoba jest ofiarą przestępstwa, o którym mowa w art. 2.

Artykuł 16
Sprawozdawcy krajowi lub równoważne mechanizmy

Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu ustanowienia sprawozdawców krajowych lub równoważnych mechanizmów. Zadania takich mechanizmów obejmują ocenę tendencji w obszarze handlu ludźmi, ocenę rezultatów działań służących zwalczaniu tego procederu oraz składanie sprawozdań właściwym organom krajowym.

Artykuł 17
Uchylenie decyzji ramowej 2002/629/WSiSW

Decyzja ramowa 2002/629/WSiSW w sprawie zwalczania handlu ludźmi zostaje niniejszym uchylona, bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji do prawa krajowego.

Odniesienia do uchylonej decyzji ramowej traktuje się jako odniesienia do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 18
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej [DWA LATA OD DATY PRZYJĘCIA]. Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów oraz tabelę korelacji między tymi przepisami a niniejszą dyrektywą.
2. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określone są przez państwa członkowskie.
3. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 19
Sprawozdawczość

1. Do dnia [cztery lata od daty przyjęcia], a następnie co trzy lata, Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie, w tym wszelkie niezbędne propozycje.
2. Państwa członkowskie przesyłają Komisji wszystkie informacje odpowiednie do sporządzenia sprawozdania, o którym mowa w ust. 1. Informacje te obejmują szczegółowy opis środków zastosowanych na mocy art. 8 oraz art. 10 do 16, jak również opis przeprowadzonej analizy dotyczącej ewentualnych środków na mocy art. 15 ust. 4.

Artykuł 20
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 21
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Brukseli

W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodniczący

W imieniu Rady
Przewodniczący